

Sannheten eies ikke

Tenk deg at du har to rådgivere. Den ene sier at det vil bli katastrofe og undergang om du ikke velger alternativ nummer én. Den andre sier at å velge alternativ nummer én vil føre til tilintetgjørelse. Gjør et valg.

TEKST

Tor Levin Hofgaard

PUBLISERT 5. juni 2009

KOMMENTAR: PSYKOLOGIFAGETS UTVIKLING

Omtrent slik kan man få inntrykk av at debatten om faget psykologi noen ganger arter seg. Tunge fagfolk med årevis av forskning og praksis i bagasjen hevder ut fra ulike ståsteder at det nå er på tide at foreningen gjør et valg. Det er på tide at jeg som president velger en bestemt retning. Og velger jeg ikke deres ståsted – ja, så går vi endetiden i møte som profesjon.

Søker man en evidensbasert tilnærming til hva man skal gjøre i slike beslutningssituasjoner, vil man finne god dokumentasjon for at det ofte er lurt å lytte til flere, balansere det man hører, og søke å finne en middelvei. Jeg mener min jobb som president i Norsk Psykologforening er å nettopp gjøre denne øvelsen hele tiden.

Fag og realpolitikk

Jeg har en sterk fascinasjon for hjernens kreativitet, evne til nytenkning og åpenhet for alternative vinklinger. Ingenting gleder meg derfor mer enn å se heftige debatter om faget. Det gleder meg å kunne identifisere sterke fagpersoner som har ulike meninger. Debatt er viktig for faget. Det utvider forståelser, men bare dersom vi styrer unna skyttegravene.

Ordsiftet som pågår, danner også utgangspunkt for de vurderingene vi i foreningen gjør av samfunnsutviklingen, psykologifagets rolle og psykologenes evne til å gjøre seg relevant som profesjon. Det finnes ingen enkle svar eller «quick fix»-løsninger. Realpolitikk er en kontinuerlig konkurranse om å komme til orde der det betyr noe, om å nå frem ved bordet der ressursene er, og om å bli husket når det er tid for de store avgjørelsene. Suksess måles ikke i oppnåelse av ideologiske paradigmeskifter, men i de små skrittene.

Det er ikke vanskelig å forstå at fagmiljøer, forskere og fagpersoner er utålmodige etter å få gjennomslag for sitt syn. Men i realpolitikkens verden er det ofte farlig å ha blikket

stivt festet på den ene løsningen, og avvise alt annet som farlig, umulig og totalt fiasko. Med en slik taktikk blir man raskere enn noen andre satt på sidelinjen, vurdert som irrelevant og nøytralisert.

Et blikk inn i glasskulen

Lytter man til den helsepolitiske retorikken, er det likevel mulig å se at det vi som forening har definert som et hovedmål: psykologisk lavterskel til befolkningen, er høyt på «Topp 10»- listen. Aldri før har psykologer blitt nevnt så hyppig i et statsbudsjett som i 2009-budsjettet. Sjelden har vi opplevd mer samstemthet i Storting, regjering og direktorat når det gjelder å gjøre psykologkompetanse med lav terskel til et satsingsområde i kommunene. Trenden til nå har vært å maksimere hjelpen til de som lider mest. Det har skjedd ved å legge vekt på reparasjon gjennom symptomlette, og særlig på gjennomstrømning og produksjon. I tråd med sykdomsmodellen har vi fått en kraftig oppbygging av spesialisthelsetjenester og vektlegging av 1.-linjetilbud, som skal gi oppfølging og omsorg etter behandling. I dette har psykologene vært på banen og gjort sin kompetanse relevant. Utdanningene ved universitetet er spisset stadig mer mot arbeid i spesialisthelsetjenesten. Det samme er de største spesialistutdanningene vi forvalter i Psykologforeningen. Vår kompetanse har også blitt vurdert som helt sentral både av brukere, av myndigheter og av andre profesjoner. Vi er nå helt selvstendig behandlere, og likestilt med spesialister i psykiatri.

Men nå kan det altså se ut som om pilene peker i en annen retning. Bort fra sykdom og mot mestring. Bort fra klinikk og mot behandling i nærmiljøet. Bort fra reparasjon og mot forebygging og tidlig intervensjon.

Noe av denne utviklingen er motivert av helseøkonomenes «wake-up call». Brått skjønnte de at en kostnadsøkning på ti år fra 53 milliarder til 103 milliarder bare for sykehusene kunne være forvarsel om full økonomisk nedsmelting når eldrebølgen treffer Norge om drøye fem år. Men også brukerne har sagt tydelig ifra. De ønsker seg rask og høyt kvalifisert hjelp av noen som befinner seg i nærmiljøet. Brukerne vil snakke med noen som er opptatt av hva de faktisk får til, som tar deres genuine kunnskap på alvor og hjelper dem å nå målene de selv setter seg. Kraften i kravet har vokst i de ti årene som har gått siden pasientrettighetsloven ble vedtatt. Det politiske gjennomslaget er tverrpolitisk.

Psykologien og psykologene

Faget psykologi vil alltid overleve, for der mennesker er involvert, handler alt i bunn og grunn om psykologi. Vi psykologer er derimot bare relevante dersom vi holder tritt med samfunnsutviklingen. At psykologer har strømmet inn i spesialisthelsetjenesten i de siste ti årene, har etter manges mening gjort oss stadig bedre i stand til å møte spesialisthelsetjenestens økte krav til kontroll, evidens og juss. Selvsagt har vi et stykke igjen før vi gjør alt etter ideelle modeller for «best practice». Men vi er på vei, vil noen si. Mange vil også mene at vi har blitt betydelig bedre til å utrede og diagnostisere, og til å fylle samfunnsansvaret vi har påtatt oss som den mest tallrike spesialistgruppen

innenfor psykisk helsevern. Vi er – og skal være – helsepersonell. Og som sådanne har vi ikke den samme autonomien som før, men vi har derimot mer faglig spillerom, og vi har mer makt.

«Realpolitikk er en kontinuerlig konkurranse om å nå frem ved bordet der ressursene er, og om å bli husket når det er tid for de store avgjørelsene»

Mange vil si det har vært klokt av Psykologforeningen å være på hugget for å gjøre psykologene til en selvsagt del av spesialisthelsetjenesten. Andre igjen vil mene utviklingen har gjort oss til «psyko-leger». De advarer mot innsnevringen av profesjonsstudiet. De mener vi mister breddekompetansen og muligheten for fleksibilitet i yrkeskarriere, og at fagutøverne fjerner seg stadig mer fra det som er psykologiens kjernekompetanse. I ytterste konsekvens stiller de spørsmål ved hvor lurt det har vært at vi som profesjon har klistret oss så tett opp til det klassiske helseprofesjonsbegrepet. Mange mener vi har alliert oss så tett med Helsedepartementet, helseforetakene og sykdomsmodellen at vi taper profesjonens sjel. Og de vil hevde at dagens psykologer i møte med lavterskelsatsing, med nære tjenester og i konkurranse med alle typer alternative behandlinger har lite å stille opp med.

Er det håp?

Hvilke analyser gjør så vi med dette bakteppet? Er psykologene fortsatt relevante? Jeg mener svaret på det kan finnes ved å se på hva som, uavhengig av trender og retninger, utgjør grunnfjellet i psykologutdanningen. Det er ikke diagnoser, utredninger og sykdom som utgjør en psykologs kjernekompetanse. Ikke heller er det kunnskap om en spesifikk metode som akkurat for øyeblikket er politisk korrekt å satse på. Det som utgjør vårt bidrag, er evnen til å drive endringsarbeid gjennom bruk av et bredt repertoar av evidensbaserte tilnærminger, til å reflektere over og anvende et bredt spekter av metoder, teorier og tilnærminger i møtet med enkeltindivider, systemer eller organisasjoner. Hvis dette styrkes og holdes ved like, er jeg ikke altfor engstelig for psykologenes fremtid.

Ingen har tatt til orde for å fjerne normalpsykologien fra pensum på profesjonsstudiet. Det er ikke noen som vil fjerne utviklingspsykologien, sosialpsykologien eller praksisnær veiledning og refleksjon. Slik sett er vår vurdering at psykologen er godt rustet til å møte de trendene vi nå ser utvikle seg. Vår forvaltning av psykologien hører naturlig hjemme i et moderne helsevesen.

Kjør debatt!

Om denne analysen er korrekt? Neppe helt. Ingen kan forutsi hva som kan skje på et så komplekst område som en profesjons evne til å gjøre seg relevant i fremtidens samfunn. Dessuten er det nok relativt naivt å tro at alt bevares eller endres til det bedre av seg selv. Profesjonsstudiet har blitt utfordret før, og er under stadig press også i dag. Psykologenes rolle som forvaltere av psykologien er heller ikke selvsagt, eller vunnet en gang for alle. Derfor vil jeg avslutte med å vende tilbake til min store fascinasjon for hjernen. For din hjerne! Jeg vil høre hva du tenker, jeg vil ha levende dialog. Jeg vil høre fra nær og fjern, og vil definitivt ikke være del av en energitappende og destruktiv profesjonsborgerkrig.

Som en del av dette er det i 2009 Psykologforeningens ambisjon å arrangere dialogmøter med alle fagmiljøer ved alle universitetene som har profesjons- og masterutdanninger i psykologi. Det første møtet ble gjennomført 8. mai ved Universitetet i Bergen. Vårt ønske er å ha reelle dialoger, samtaler om samfunnsutviklingen, psykologifagets rolle i denne, og om psykologenes forvaltning av faget. Jeg gleder meg til å lytte, samtale og bli klokere. Det er slett ikke verst å ha det som jobb.

tor@psykologforeningen.no

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 46, nummer 6, 2009, side 611-612

TEKST

Tor Levin Hofgaard, president i Norsk psykologforening